

Ny världsordning, nya utmaningar?

En teorianvändande studie om förhållandet mellan USA och
Europa sedan Kalla krigets slut

Abstract

In this thesis I discuss and analyse the relationship between USA and Europe since the end of the Cold War. Many authors claimed that the Soviet threat was the glue that kept the continents together. Now that threat is gone and new challenges have risen. In what way has this relationship been influenced by the new challenges this new era stands for? By doing a case study and by using two quite different theorists, John Mearsheimer an offensive realist and Joseph Nye who is a liberal institutionalist, I'll try to show how for example September 11, anti-amerikanism and NATO can be explained and understood. The explanations are quite different and this shows how different one can understand international relations based on what kind of theory that is used. For example regarding September 11, one of the challenges is how USA want to fight the war on terror by using force, preferably in a pre-emptive way. Europe, on the other hand wants to solve it in multilateral ways.

Keywords: US-European relations, challenges, soft power, unilateral, multilateral

Characters: 71 308

Innehållsförteckning

1	Inledning	1
1.1	Syfte och frågeställning	2
1.2	Metod.....	2
1.2.1	Att arbeta teorianvändande	3
1.3	Begreppsdefinition.....	4
1.4	Tidigare forskning och material	5
1.5	Disposition av uppsatsen	6
2	Teorier	7
2.1	Liberalismen	7
2.2	Realismen	9
2.2.1	Sammanfattning	11
3	Analys.....	13
3.1	Perspektivens förklaringskraft.....	13
3.1.2	NATO.....	14
3.2	Ny era, nya hot?.....	15
3.2.1	Sovjetunionens fall, förhållandets fall?.....	16
3.2.2	Elfte september och den nya hotbilden	17
3.3	Antiamerikanismen och amerikansk soft power	19
3.4	Kort sammanfattning	21
4	Slutsatser.....	23
4.1	Fortsatt forskning.....	25

1 Inledning

When Americans and Europeans act in concert, most international crises can be more easily managed; when Americans and Europeans work at cross purposes, crises anywhere become more difficult if not intractable (Brown 2004:129).

Ovanstående citat kommer ifrån en artikel som heter ”The United States and Europe: partners, rivals, enemies?” som behandlar förhållandet mellan USA och Europa. Då USA och Europa tillsammans står för ungefär hälften av världens BNP och tillsammans har ca 730 miljoner invånare är detta förhållande av stor betydelse, inte bara för USA och Europa själva, utan även för resten av omvärlden. Om detta förhållande utsätts för alltför stor påfrestning kan det få stora konsekvenser eftersom förhållandet mellan USA och Europa är en central fråga inom global politik (Brown 2004:129).

Ända sedan de båda världskrigens tid har Europa och USA haft en nära relation till varandra. I samband med andra världskrigets slut var Europa beroende utav USA:s hjälp för en snabb återuppbyggnad. Ett förhållande växte fram mellan dessa två kontinenter som bland annat byggde på gemensamma värden (t ex frihet och demokrati), ekonomisk integration, Atlantpaktens internationella alliansorganisation NATO, samt genom hot från den gemensamma fienden Sovjetunionen. Sedan Sovjetunionen och kommunismens fall och därmed en borttryckning av en gemensam fiende, tycks inte längre vänskapen och förhållandet mellan USA och Europa lika självklart. Även i samband med 11 september 2001 och USA:s krig mot terrorismen samt kriget mot Irak har skillnader i värderingar och exempelvis hur internationella problem ska hanteras, blivit allt tydligare mellan de båda kontinenterna. Världen har förändrats i samband med att Sovjet föll som därmed innebar att en jämvikt till USA försvann. Vad har hänt sedan dess? Hur har USA och Europas samarbete påverkats sedan Kalla krigets slut? Vilka är de nya utmaningarna som förhållandet har stått inför sedan Kalla krigets slut? Är det som Robert Kagan skriver i sin kontroversiella bok, ”*Of Paradise and Power*”, att en bestående klyfta håller på att växa fram mellan USA och Europa? Att det finns tydliga skillnader mellan kontinenterna i exempelvis militär styrka och därmed vad man anser vara bästa lösningen till internationella problem, en världsordning där internationell lag är underordnad vs en världsordning baserad på internationella regler och avtal, är tydligt idag (Kagan 2003:4f). Ett annat problem som tyder på skillnader är det faktum att en utbredande antiamerikanism håller på att växa runt Europa. Men hur påverkar detta förhållandet mellan USA och Europa? Svaren på dessa frågor kan se helt olika ut beroende på vilket förklaringsperspektiv man väljer att utgå ifrån. Detta vill jag visa genom att använda två olika perspektiv och därigenom belysa hur olika man kan tolka händelser mot bakgrund av dessa.

1.1 Syfte och frågeställning

Syftet med denna uppsats är att utifrån två olika analysperspektiv, realismen och liberalismen, titta på förhållandet mellan USA och Europa för att se vad för slags utmaningar det har utsatts för sedan Kalla krigets slut, och hur man kan tolka dessa enligt de båda perspektiven. Det är således en teorianvändande studie jag kommer att utföra. För att göra det hela hanterbart, kommer jag att utgå ifrån en teoretiker ifrån varje läger och studera vad dessa skulle kunna tänkas komma fram till utifrån relevant litteratur som de publicerat. Min frågeställning lyder:

- *Hur har förhållandet mellan USA och Europa påverkats sedan Kalla krigets slut och hur kan man förstå detta utifrån ett realistiskt respektive ett liberalistiskt perspektiv?*

Med påverkan syftar jag exempelvis på meningsskiljaktigheter som USA och Europa har haft sedan Kalla krigets slut, dvs. sedan 1989-90, och som kan försvåra ett samarbete. För att avgränsa det hela har jag valt de påfrestningar som är mest framträdande i min valda litteratur och som jag därför anser vara relevant.

Syftet är i första hand att studera påfrestningarna som förhållandet utsatts för, men jag kommer även i viss mån diskutera vad detta kan betyda för förhållandet. Dock kommer fokus snarare ligga på det förra än det senare.

Jag utgår således ifrån att det har skett vissa förändringar som tyder på att det uppstått friktioner i förhållandet. Det jag vill ta reda på är vad som orsakar dessa friktioner enligt realism och liberalism.

1.2 Metod

Denna uppsats är upplagd som en fallstudie med teorianvändande metodiskt utgångsläge. Min frågeställning som jag har valt rör en särskild händelse, nämligen en förändrad världsordning i och med Kalla krigets slut. Således är förhållandet mellan USA och Europa och de påfrestningar detta utsatts för sedan dess, ett fall utav denna förändrade världsordning. Fallstudien ger fördelen att man kan studera något på djupet på ett helt annat sätt än andra forskningsmetoder erbjuder, vilket är ett bra utgångsläge för min studie. Fallstudien är ett vanligt arbetssätt vid småskaliga undersökningar som detta får sägas vara (Denscombe 2000:41). Vad som är bra med just fallstudier och som passar in i min undersökning är att den erbjuder en möjlighet att förklara varför vissa resultat kan uppstå, mer än att bara ta reda på vilka dessa resultat är. Eftersom jag arbetar teorianvändande och kommer använda både liberalismen och realismen som

förklaringsperspektiv, kommer detta resultera i två fundamentalt olika förklaringar till varför dessa resultat uppstår.

1.2.1 Att arbeta teorianvändande

Även när man arbetar teorianvändande är det fallet som står i centrum. Med hjälp av redan existerande teorier kommer jag att försöka förklara händelser som påverkar förhållandet mellan USA och Europa. I första hand handlar det om att förklara varför något blev som det blev i det granskade fallet och beroende på vad resultatet blir, utsätts ens tilltro till teorierna för prövning. Om teorierna inte fullt ut kan förklara det undersökta fallet minskar tilltron till dem. Den teorianvändande undersökningen karakteriseras av att det är valet av föremålet för undersökningen som är det primära, valet av teorier är sekundärt (Esaiasson et al 2003:40f).

Som jag skrev i syftet kommer jag att använda mig utav två representanter för de valda perspektiven, nämligen Joseph Nye från liberalismen och John Mearsheimer från realismen. Dessa är två välkända forskare inom sina respektive områden och som många refererat till i litteratur som jag tagit del utav. Därför anser jag mitt val av dessa vara berättigat och kunna ge en rättvis bild utav de båda förklaringsperspektiven.

Jag kommer således att arbeta teorianvändande vilket gör att jag genom två olika teoriperspektiv förklarar en och samma sak men belyser det ur två helt olika synvinklar. Liberalism och realism har gemensamt att de båda anser att staterna är de huvudsakliga aktörerna i världspolitiken (Mearsheimer 2001b: 17). Där stannar dock likheterna. En av anledningarna till att jag använder just liberalismen och realismen är att de är så pass olika och presenterar olika möjliga svar på min fråga, vilket gör att jag i stort sett lämnar svaren öppna för läsaren att själv ta ställning till vilket som verkar rimligast. Realism betraktas ofta som den dominanta teorin inom internationella relationer, och liberalismen gör anspråk på att vara det historiska alternativet. I jämförelse med politiska partier, är realism det ”naturliga” partiet i regeringar och liberalism ledare av oppositionen, vars huvuduppgift är att baktala makthavarna för dess pessimism. Liberalism beskrivs dessutom ofta i litteraturen för att vara ”the tradition of optimism” (Baylis & Smith 2001:163). Detta anser jag också vara en anledning till att använda de två perspektiven. Något annat jag vill visa på genom att arbeta teorianvändande är att det är viktigt att tänka på vilket perspektiv som används eftersom det ger specifika förklaringar och därmed bortser ifrån sådant som en annan teori lägger tyngdpunkten på. Det är viktigt att vara objektiv och skaffa sig en egen uppfattning.

1.3 Begreppsdefinition

Uppsatsen behandlar förhållandet mellan USA och Europa. Med förhållande kan man mena nästan vad som helst, men det jag åsyftar i denna uppsats är främst det politiska och kulturella förhållandet. Detta förhållande bygger naturligtvis väldigt mycket på ekonomisk integration och handel, men det är inget jag specifikt tittar på i denna uppsats, även om det är en mycket viktig del av förhållandet. Kulturellt handlar t ex om amerikanisering och dess motpol anti-amerikanisering, men jag inkluderar även gemensamma värderingar som frihet, demokrati och mänskliga rättigheter häri. Här ingår även begreppet soft power som operationaliseras nedan. På det politiska planet syftar jag främst på hur USA agerar i internationella konflikter och hur Europa reagerar på detta, dvs. en fokus på utrikespolitik. Även samarbetet i NATO inkluderar jag i det politiska.

I denna uppsats kommer begreppet soft power att användas ganska flitigt. Begreppet myntades av Joseph Nye 1990, dock tycks inte innebörden av begreppet förstått fullt ut genom åren enligt Nye själv, därför skriver han i en artikel från 2003 en utförlig förklaring som jag använder här:

Power is the ability to produce the outcomes you want. When someone does something he would otherwise not do but for force or inducement, that's hard power – the use of sticks and carrots. Soft power is the ability to shape what others want. Hard and soft power sometimes reinforce and sometimes substitute for each other. If you can produce the right outcomes by attracting others to want what you want, you can afford to spend less on carrots and sticks (Nye 2003a:74)

Soft power beror exempelvis på hur attraktivt ett lands kultur, politiska ideal och politik är. Soft power är helt enkelt ett lands förmåga att attrahera och övertyga hellre än att tvinga andra länder till något (Nye 2003b:63).

Något annat som återkommer frekvent genom uppsatsens gång är unilateral och multilateral som jag även ibland omnämner unilateralism och multilateralism. Jag använder Nationalencyklopediens båda betydelser, unilateral ”som innefattar en av två eller flera parter särskilt om åtgärder etc. som vidtas vid större organisationer” samt multilateral: ”[...] flersidig, gällande fler än två parter (oftast nationer) [...]”(Internet 1 och Internet 2).

Mearsheimer använder sig mycket av uttrycket ”stora makter” (eng. great powers). Med detta menar han att stora makter bestäms till stor del utifrån deras relativa militära förmåga. För att kvalificeras som en stor makt måste en stat ha tillräckliga militära tillgångar för att på allvar kunna kriga mot den största makten i världen. Den utmanande staten måste inte nödvändigtvis vinna kriget, men den måste kunna ha vissa utsikter att få den dominerande staten allvarligt försvagad. I dagsläget måste även stora makter ha nukleärt avskräckningsmedel som kan överleva en nukleär attack såväl som traditionella styrkor/trupper (Mearsheimer 2001b:5). Det är således detta som menas när jag hänvisar till stora makter i texten.

1.4 Tidigare forskning och material

Det finns en hel del skrivet inom mitt ämnesområde även om allt inte är lika provokativt som Robert Kagans bok, som var det som fick mig att intressera mig för ämnet i fråga. Kagan tar den uppmärksammade sprickan mellan USA och Europa och drar det till sin spets i sin bok *"Of Paradise and Power"*. Enligt honom är det mest framträdande problemet i förhållandet det faktum att USA är så militärt överlägset och agerar därefter medan Europa antagit en slags passiv roll där man föredrar dialoger och avtal för att nå lösningar på konflikter i internationella relationer. Han liknar de båda kontinenterna vid krigsguden Mars (USA) samt kärleksgudinnan Venus (Europa) (Kagan 2003:3f).

Övrig litteratur som utkommit på 2000-talet, som är det jag främst tagit del av, handlar mest om Irakkriget och 11 september och hur detta kommit att påverka förhållandet mellan USA och Europa. Det finns även mycket skrivet om det faktum att USA nu står som ensam supermakt efter Sovjetunionens fall och Kalla krigets slut och hur de handskas med denna oproportionerliga makt. Ikenberry t ex skriver att amerikansk makt idag saknar motstycke i modern historia, att ingen annan stormakt åtnjuter sådana fördelar militärt, ekonomiskt, teknologiskt, kulturellt eller politiskt sett (2002:1). Något annat som skett i samband med Kalla krigets slut är att USA:s och Europas gemensamma fiende Sovjet nu är ute ur bilden. De flesta författare menar att det var detta som höll de båda kontinenterna samman (se t ex Walt 1998) och att den atlantiska alliansen nu står inför nya utmaningar och prövningar när detta hot har försvunnit. Viss litteratur fokuserar på anti-amerikanism, ett gammalt fenomen som fått nytt liv i samband med alla olikheter som tycks uppstått i denna nya tidsålder (Cohen-Tanugi 2003, Curtis 2004, Brown 2004).

En del forskning går ut på att diskutera hur dessa skiljelinjer kommer att påverka förhållandet mellan USA och Europa, och de flesta författare kommer fram till ungefär samma svar. Överhuvudtaget menar de flesta att det finns visst anledning till oro, att skiljelinjerna som finns idag mellan USA och Europa är många och inte helt enkla att överbrygga, men att förhållandet trots allt vilar på en stabil grund, eftersom vi till syvende och sist ändå har samma grundläggande värderingar om exempelvis frihet, demokrati och mänskliga rättigheter etc. B.E Brown (2004) har skrivit en artikel i ämnet som heter *"The United States and Europe: partners, rivals, enemies?"* där han försöker förklara förhållandet utifrån dessa tre klassifikationer. Författaren menar att man kan hitta spår av alla tre modellerna i det transatlantiska förhållandet. Han upptäcker även något av en paradox, nämligen att Europa och USA håller på att bli genuina ekonomiska partners medan de samtidigt är politiska rivaler. Han menar även att européer och amerikaner har glidit isär i konfronterandet av stora internationella frågor. Den tidigare nämnda paradoxen förklaras med att Europa sedan Sovjetunionens kollaps i större utsträckning varit villiga att säga nej till USA just på grund av den amerikansk-europeiska ekonomiska integrationen, medan å andra sidan har dock Europa inte kunnat erbjuda ett sammanhängande alternativ till amerikansk politik

och ledarskap. Detta kan vara den värsta av möjliga världar enligt Brown (2004:134).

De svar som finns i ämnet jag avser att undersöka är det inte direkt några fel på. Men det är svar som beror på vilken synvinkel författarna har valt att redovisa. I denna uppsats erbjuder jag istället två relativt olika sätt att se tiden efter Kalla kriget på. På detta vis blir läsaren uppmärksam på att det går att få helt olika svar på samma fråga, beroende på vilket analysperspektiv författaren valt att tro på och därmed redovisa.

Det material jag använder mig utav vid redovisning av teorierna är främst böcker som Nye och Mearsheimer publicerat, men även artiklar som utkommit senare för att komplementtera förståelse för händelser på senare år. I analysen använder jag mest artiklar som jag funnit i ämnet och som finns i tidskrifter såsom *American Foreign Policy Interests*, *International Affairs*, *International Security*, *Foreign Affairs*, *Foreign Policy* och *The National Interest*. Artiklar i dessa tidskrifter tar upp olika händelser som tyder på att det finns problem i förhållandet, och dessa händelser redogör jag för i min analys för att därefter tolka dem utifrån Nye och Mearsheimer och deras respektive analysperspektiv.

1.5 Disposition av uppsatsen

Efter den nu lästa inledningen följer tre olika avsnitt. Först presenteras teoriavsnittet där de viktigaste poängerna i liberalismen och realismen enligt de valda representanterna tas upp. Därefter följer analysen där ett par händelser som resulterat i skiljelinjer mellan USA och Europa kommer att presenteras och analyseras med utgångspunkt från det som diskuterats i teorikapitlet. Därefter följer en slutdiskussion där de viktigaste poängerna sammanfattas och där jag försöker knyta ihop uppsatsen genom att koppla analysen till teorierna samt uppmärksamma deras förklaringskraft.

2 Teorier

Här nedan följer en utförligare redogörelse för de båda teorierna via deras representanter. Tanken med dessa är att ge en bakgrundsbild till hur man tänker inom de båda perspektiven angående aktuella händelser för att därefter kunna applicera dem på analysmaterialet. Efter att ha studerat Joseph Nye och John Mearsheimer och deras texter närmare, anser jag att realismen, dvs. Mearsheimers texter, är mer konkreta och enklare att redogöra för. Liberalismen och Nye är lite vagare, men jag hoppas ändå att jag kan ge en rättvis bild av de två perspektiven.

2.1 Liberalismen

Joseph S. Nye Jr. är en forskare av det liberala lägret, närmare bestämt inom liberal institutionalism. En del av kärnan i liberal institutionalism är argumentet att transnationella samarbeten ger positiva fördelar. Det var ur sådana tankar idén till Europeiska Kol- och Stålnunionen kom 1952. Liberal institutionalism behandlar även moderniseringens påverkan på staterna och speciellt avfärdar de den statscentrerade synen på världen som traditionella realister och behaviouralister anammar. Världspolitik är enligt dem inte längre uteslutande för stater som det tidigare varit ända sedan Westfaliska freden, nu måste man ta hänsyn till andra aktörer såsom intressegrupper, transnationella samarbeten och internationella icke-statliga organisationer (Baylis & Smith 2001:169f). Det är främst det senare, vikten av andra aktörer, som Nye hänger sig åt och som framförallt blir intressant i dagens globala informationssamhälle och i diskussionen kring förhållandet mellan USA och Europa. Något annat som symboliserar liberalismen och Nye är åsikten att det är fel att fokusera på obalansen av militär makt mellan stater eftersom världen har förändrats sedan kalla kriget. Särskilt terroristhotet, som är ständigt aktuellt, kan inte bara hanteras med militär styrka utan kommer att kräva år av tålamod och civilt samarbete med andra länder gällande exempelvis polisarbete, delande av underrättelser och spårning av ekonomiska flöden (Nye 2003b:60f). Han för även genomgående i sin litteratur en diskussion om soft power, som jag känner passar in i min forskningsuppgift.

Soft power är precis lika viktigt som hard power (militär styrka) menar Nye. Om en stat kan göra sin makt legitim i andras ögon kommer den att stöta på mindre motstånd till sina önskemål. Om dess kultur och ideologi anses tilltalande, kommer andra länder att vara mer villiga att följa efter. Kort sagt, universalism av ett lands kultur och dess förmåga att etablera fördelaktiga regler och institutioner som behärskar internationell aktivitet, är viktiga källor för makt. Soft power blir allt viktigare i världspolitik (Nye 1990:32f).

Såsom förhållandet mellan USA och Europa ser ut idag, med utgångspunkt i andra världskrigets slut, är det USA som är militärt starkt och Europa som är militärt svagare. Således kan man konstatera att USA innehar hard power i större utsträckning än Europa. Däremot vad det gäller soft power, har USA en bit kvar på vägen. Nye menar i en av sina slutsatser i boken *"Bound to lead"* att USA måste investera mer än tidigare i soft power, detta är något han kommer fram till även senare (1990:200 samt 2004:17).

Om man ska se förhållandet utifrån Nye kan man lägga stor del av fokus på just soft power och sådant som verkar negativt på detta. Dödsstraffet och dålig vapenkontroll är sådant som undergräver amerikansk soft power i Europa. Även utrikespolitik påverkar starkt soft power, särskilt politik som uppfattas som arrogant och unilateral har en negativ inverkan. I sina senare texter diskuterar Nye den globala informationsålderns inverkan på USA:s makt, främst soft power. Så länge den amerikanska inrikes- och utrikespolitiken är konsistent med demokrati, mänskliga rättigheter, öppenhet och respekt för andras åsikter, kan USA tjäna på trenderna som den globala informationsåldern för med sig (Nye 2002:73).

Ett problem i förhållandet mellan de båda kontinenterna är att man från Europas sida inte fullt ut förstår amerikansk utrikespolitik. Opinionsundersökningar visar att många är rädda för, missförstår och är motståndare till amerikansk politik, men samtidigt beundras vissa amerikanska värderingar och aspekter av amerikansk kultur. Amerikaner behöver bättre förståelse för hur amerikansk politik uppfattas av andra (Nye 2004:18).

Efter Sovjetunionens kollaps fanns ingen supermakt som kunde fungera som jämvikt till USA. Ingen kunde överträffa deras globala militära, ekonomiska och kulturella makt. Men amerikanerna var till stor del likgiltiga eller osäkra på hur de skulle forma en utrikespolitik som matchade denna stora makt enligt Nye. Undersökningar visade att amerikanerna var mest fokuserade på inhemska angelägenheter och knappt brydde sig om vad som hände i resten av världen. Den teknologiska revolutionen i kommunikation och information har spridit ut makten från regeringar och har gjort det möjligt för individer och grupper att spela olika roller i världspolitiken. Nye menar att världen har förändrats från tiden för Kalla kriget till den globala informationsåldern, dock har inte amerikanska attityder och politik hängt med (2002:9f i förordet). Nye varnar även för farorna med en utrikespolitik som kombinerar unilateralism, arrogans och trångsynthet. Han säger även att USA:s vilja att stå ensamt som kan bli deras fall (2002:53). Informationsåldern och globaliseringen gör att världen "minskar" och detta har ökat amerikansk makt, inklusive soft power. Men med tiden kommer teknologin spridas till andra länder och människor och amerikansk överlägsenhet kommer att avta. Exempelvis är idag USA de största Internetanvändarna, men inom en snar framtid spås Kina vara de som har flest användare. Något annat den nya tidsåldern för med sig är skapelsen av virtuella samhällen och nätverk som går över nationsgränserna. Transnationella samarbeten och aktörer som inte är knutna till någon specifik regering eller stat, t ex terrorister, kommer att spela större roller. Dessa har egen soft power som lockar med sig folk i sina transnationella organisationer. I och med att världen får "lösare" gränser innebär de

svårhanterliga problem såsom t ex droger, sjukdomar och terrorism, vilket gör att länder tvingas samarbeta med andra över och inom gränser (Nye 2002:74).

Nye är av inställningen att USA bör sträva efter att samarbeta med andra stater multilateralt där det är möjligt, gällande globala problem. Han understryker att samarbete krävs i dagens samhälle gällande växande globala problem som nämndes ovan. Detta skulle innebära utvecklandet av multilaterala lagar och institutioner som ett ramverk för samarbete. 11 september visade att inte ens en supermakt klarar sig utan vänner. Han menar även att multilateralism är en bra taktik för övriga mindre stater att kunna balansera USA:s makt. Detta ger dem visst inflytande över USA. För USA:s del skulle multilateralism innebära att deras handlingar stödjer sig på lagar och de kunde då fortsätta utöva sin oproportionerliga makt på ett sätt som är lättare för andra att acceptera än om de struntade i andra och gick sin egen väg (Nye 2002:157f). USA är redan med i flera multilaterala institutioner, såsom FN och NATO. Nye skriver:

Seen in the light of institutional bargain, the multilateralism of American preeminence is a key to its longevity, because it reduces the incentives for constructing alliances against us. And to the extent that the EU is the major potential challenger in terms of capacity, the idea of a loose constitutional framework between the United States and the societies with which we share the most values makes sense (Nye 2002:159).

Nye är noga med att understryka att multilaterala lösningar inte alltid är den ultimata lösningen. Ibland måste man välja att handla unilateralt, men då anser han att man bör söka stöd internationellt när det är möjligt. För att hänvisa till ett nutida problem syftar författaren på exempelvis terroristläger och fristäder för terrorister (Nye 2002:159f).

Liberalismen lägger viss vikt vid en stats ledare, till skillnad från realismen. Som exempel diskuterar Nye amerikanska presidenters ändrade inställning bara under några år till Kina. Clinton ansåg Kina vara en strategisk partner, medan George W. Bush ansåg Kina vara en strategisk konkurrent från början, för att senare proklamera att Kina stod på samma sida som USA i kampen mot terroristvåld och kaos (Nye 2003b:61).

2.2 Realismen

John J Mearsheimer är den teoretiker som representerar realismen i min uppsats. Mearsheimer kallar sig själv "offensiv realist" och i hans bok "*The Tragedy of Great Power Politics*" säger han sig utmana den rådande optimistiska synen på relationer mellan stora makter (Mearsheimer 2001b:4). Offensiv realism utgår ifrån att det internationella systemet starkt påverkar staters beteende samt att stater vill maximera sin makt. Strukturella faktorer såsom anarki och fördelning av makt är av största vikt vid förklaringen av internationell politik. Teorin tar inte mycket

hänsyn till individer eller inhemsk politisk betydelse såsom ideologi. Det är således inte ett lands ledare teorin tar hänsyn till eller huruvida ett land är demokratiskt eller autokratiskt. Det som spelar roll för denna teori är hur mycket relativ makt en stat har, detta förklarar dess beteende (Mearsheimer 2001b:10f).

Att många idag anser att slutet på Kalla kriget innebar en ”evig fred” mellan de stora makterna är att hävda att dessa makter inte längre ser varandra som potentiella militära fiender. Och att hävda att säkerhetskonkurrensen och krig mellan stora makter har avlägsnats från det internationella systemet är fel. Det finns mycket som pekar på att en evig fred är omöjligt, som exempel ges att USA fortfarande har 100 000 trupper i Europa trots att det sovjetiska hotet har försvunnit. Detta gör de för att de anser att det kan uppkomma farliga fiender på dessa ställen om amerikanska trupper skulle dra sig tillbaka. I Europa finns det fortfarande skräcken att Tyskland ska börja agera aggressivt. Det finns helt enkelt inget som ett status quo system i det internationella systemet. Stora makter är sällan nöjda med den nuvarande maktställningen utan strävar hela tiden efter att förbättra den, på andras bekostnad. Strävan efter mer makt försvinner inte förrän man uppnått en hegemonisk ställning, vilket är det ultimata målet (Mearsheimer 2001b:1f). Men det är inte troligt att någon stat kommer att uppnå global hegemoni då detta skulle innebära att en enda stor makt har nukleärt övertag, således är världen dömd till en evig kamp mellan de stora makterna (Mearsheimer 2001b:41). Att stater betar sig på detta vis, dvs. deras ständiga jakt på mer makt, beror enligt Mearsheimer på strukturen av det internationella systemet. Denna struktur är definierad utifrån fem antaganden om hur världen är organiserad: 1) staterna är huvudaktörer i världspolitiken och de agerar i ett anarkistiskt system, 2) stora makter har ständigt viss offensiv militär kapacitet, 3) stater kan aldrig vara säkra på vad andra stater har för intentioner, 4) stater sätter högt värde på överlevnad och 5) stater är rationella aktörer vars strategier gör att de maximerar sina chanser för överlevnad. Detta system verkar gälla även på 2000-talet (Mearsheimer 2001b:362f). Givet denna rädsla, är alltid det bästa utgångsläget för varje stat att vara den som är starkast, först då är deras överlevnad säkrad (Mearsheimer 2001b:30f). En ständig tävling om makt mellan stora makter är sådan verkligheten kommer att se ut såvida man inte kan skapa en slags världsregering, vilket inte är särskilt realistiskt enligt Mearsheimer.

Det ultimata målet för en stor makt, som nämndes ovan, är att få makt över sina motståndare och förhoppningsvis bli en hegemoni. När en stat befinner sig i en sådan upphöjd position blir det en status quo makt. Det finns dock olika former av hegemoni, nämligen regional och global. Eftersom global hegemoni var omöjlig att uppnå är det bästa resultatet en stormakt kan uppnå att bli en regional hegemoni – helst den enda regionala hegemonin i världen, vilket USA är och har varit i modern historia. Om en regional hegemoni, dvs. USA, skulle konfronteras med en jämlik konkurrent, skulle USA inte längre vara en status quo makt. Skulle denna situation uppstå skulle USA gå långt för att försvaga och kanske till och med förstöra sin rival. Den jämlike konkurrenten skulle självklart också drivas av samma logik, och därmed skulle en aggressiv säkerhetstävling mellan dem uppstå (Mearsheimer 2001b:40ff).

Mearsheimer skriver om staters rädsla för varandra som en central aspekt av livet i det internationella systemet. Bland annat skriver han att uppdelningen av makt mellan stater i ett system påverkar nivån på denna rädsla. Det handlar om hur jämnt eller ojämnt denna makt är fördelad mellan stater. Den situation som uppbringar mest skräck är ett multipolärt system som innehåller en potentiell hegemoni, detta kallar han för obalanserad multipolaritet. En potentiell hegemoni är en mäktig stat med stor militär makt och stor potentiell makt som skulle kunna utmana och dominera de andra stora makterna i den regionen. Det viktiga i ett sådant här system är dock gapet mellan den potentiella hegemonin och den näst största makten, det måste finnas ett tydligt sådant mellan dem, exempelvis i militär styrka. Multipolaritet utan en potentiell hegemoni är inte heller den bästa lösningen, eftersom det fortfarande är troligt att det finns ojämn maktfördelning mellan staterna i systemet även om situationen inte är samma som i ett multipolärt system med en potentiell hegemoni.

Bipolaritet tycks vara det som orsakar minst rädsla mellan stormakter, dock ska denna rädsla inte på något vis underskattas. Rädslan anses bara vara mindre akut i ett bipolärt system eftersom det finns en slags maktbalans mellan de två största staterna i systemet (Mearsheimer 2001b:42ff).

Om en fredlig världsordning som liberalismen framhåller säger offensiv realism helt enkelt att stormakter inte kan hänge sig åt att sträva efter detta utav två anledningar. För det första är det osannolikt att stater ens ska komma överens om en gemensam formulering för att stödja fred. Makthavare är oförmögna att komma överens om hur man skapar en trygg värld. För det andra kan inte stormakter åsidosätta sitt hänsynstagande till makt och arbeta för att stödja internationell fred eftersom de inte kan vara säkra på att deras uppoffringar kommer att lyckas. Om de skulle misslyckas får de betala ett högt pris då de åsidosatt maktbalansen och därmed skulle kunna bli attackerat av en aggressiv stat. Detta är en risk få stater är beredda att ta idag (Mearsheimer 2001b: 50f).

Mearsheimer skriver, som nämnts ovan, att det största hotet mot en stat idag utgörs av militära hot. Andra, däribland Nye och liberalismen menar att idag utgörs hoten snarare av annat, såsom AIDS, miljöförsämring, obehindrad befolkningstillväxt och global uppvärmning. Den enda lösningen på detta är enligt dessa anhängare att samarbeta med andra stater. Mearsheimer menar istället att detta perspektiv har två problem. Det finns få bevis för att något av dessa hot är tillräckligt stort för att hota överlevnaden av en stor stat. Graden på dessa hot kan naturligtvis ändras över tiden, men just nu är de mestadels andrahandsproblem. Det andra problemet är att även om det skulle visa sig att något av dessa hot skulle bli så pass allvarligt är det inte säkert att stora makter kommer att svara med att samarbeta med varandra (Mearsheimer 2001b:371f).

2.2.1 Sammanfattning

Som vi kan konstatera efter denna genomgång är de båda teorierna ganska fundamentalt olika. Liberalismen, och Nye, framhåller vikten av multilaterala system där samarbete är grundstenen, i alla fall i viss utsträckning. Han betonar

även USA:s underskott av soft power och vikten av att investera mer i detta, vilket skulle gagna dem i dessa samarbete, i detta fall ett transatlantiskt sådant. Realismen och Mearsheimer däremot betonar snarare vikten av att stater sköter sig själva och har svårt att sluta samarbeten av olika slag. Framförallt multilaterala samarbeten är olämpliga eftersom det alltid kommer att finnas ojämlikheter i maktfördelningen vilket kommer att skapa spänningar då alla stater alltid är ute efter att maximera sin makt. Han menar även att avsaknaden av en slags världsregering, en högre makt som står över de stora staterna, gör att det alltid ligger i stormakternas öde att kämpa om makt med varandra.

Det är dock viktigt att ha i åtanke att det inte finns någon teori som kan förklara allt. Teorier fungerar mer eller mindre bra inom olika områden. Mearsheimer själv skriver t ex att alla teorier har sina begränsningar och stöter därför på anomalier som motsäger huvuddragen i teorin, men ju färre anomalier, desto bättre teori (Mearsheimer 2001b:10).

Således, att liberalismen framstår som optimistisk i sin syn på världen och internationella relationer och att realismen snarare framstår som pessimistisk är inte svårt att förstå efter denna teoretiska genomgång. Nästa steg i uppsatsen blir att analysera de olika påfrestningar som förhållandet mellan USA och Europa utsatts för utifrån de två perspektiven jag just presenterat.

3 Analys

Det finns många olika områden som USA och Europa har olika åsikter om som gör att många författare går så långt att de frågar sig om en permanent skilsmässa mellan de båda kontinenterna är oundviklig eller om det går att komma förbi dessa skiljelinjer. Några av dessa diskuteras nedan för att sedan analyseras utifrån de båda valda perspektiven.

3.1 Perspektivens förklaringskraft

Många hävdar att realismen som förklaringsperspektiv på internationella relationer idag inte har mycket att ge. Innan och under Kalla kriget gav realismen förklaringar som accepterades och som gav viss insikt (Nye 2003b:60). Dock menar många idag att realismens tid är förbi, att stater inte längre agerar själviskt och strävar efter att maximera sin makt, utan att vi nu snarare lever i liberalismens tidsålder där demokratisk fredsteori t ex härskar. Denna teori går ut på att demokratiska stater inte krigar mot varandra och att det som är värt att sträva efter är därför att demokratisera all världens länder (Baylis & Smith 2001:171). Det är mot bakgrund av detta som liberalismen har en relativt stark tro på internationella samarbeten som bästa lösningen på dagens globala problem. Realismen kan därför kännas lite svårhanterlig med sin traditionella syn på staten som enda aktören samt synen på det internationella systemet som anarkistiskt. Dock försvarar Mearsheimer sitt förklaringsperspektiv med att hänvisa till att världssystemet fortfarande präglas av stormakters ständiga strävan efter makt och att det därför är förbestämt för stormakter att slåss med varandra. Även om den globala fördelningen av makt förändrades i och med Kalla krigets slut, ändrades inte det internationella anarkiska tillståndet resonerar Mearsheimer. Ett exempel på detta är att amerikanska trupper fortfarande finns stationerade runt Europa (Mearsheimer 2001b:378f). Det finns inte heller några tecken på att det anarkistiska tillståndet kommer att ändras inom en överskådlig framtid. Så länge ingen förändring sker i den anarkistiska strukturen i systemet finns det ingen anledning att förvänta sig att de stora makterna ska uppträda på ett annat sätt på 2000-talet än de gjorde på 1900-talet. Staterna är fortfarande de huvudsakliga aktörerna och det finns fortfarande inget som står över dem (Mearsheimer 2001b:360f). Något annat som visar på att realismen fortfarande fungerar som förklaringsperspektiv är NATO:s existens. Mearsheimer menar att eftersom NATO fortfarande finns kvar och dessutom expanderades österut i samband med Kalla krigets slut, visar detta om något, hur osäkra staterna var i sina förhållande till varandra. Att NATO expanderade österut beror på att man ansåg det finnas

potentiell säkerhetskonkurrens i Europa. Utifrån realismens sätt att resonera är det därför svårt att upprätthålla ett förhållande mellan USA och Europa, eftersom världssystemet fortfarande präglas utav stora makters ständiga strävan efter makt. Mot bakgrund av denna diskussion om internationella relationer går jag vidare och diskuterar händelser som präglade NATO sedan Kalla krigets slut.

3.1.2 NATO

Liberalismen och realismen har olika syn på internationella institutioner men även på tidigare händelser i NATO:s historia och hur dessa påverkat organisationen. Mearsheimer skriver till exempel att NATO:s krig 1999 mot Serbien och efterdyningarna av detta har förstört de transatlantiska förhållandena och drivit EU till att börja bygga upp en egen militär kraft som kan arbeta oberoende av NATO, dvs. USA. Dock menar Mearsheimer att de bakomliggande orsakerna är att man tror att USA kommer att dra tillbaka sina trupper från Europa och att de europeiska länderna därför inte kommer att kunna lita på att amerikanskt stöd finns där för dem i framtiden. Tidigare fanns det sovjetiska hotet och då kunde Europa förlita sig på att USA skulle stanna kvar och skydda européerna som var för svaga för att försvara sig. Nu är det dock 15 år sedan detta hot försvann och det har aldrig ersatts av något annat. Därför är sannolikheten stor att USA drar sig ur Europa och den senare måste således förlita sig på sig själv (Mearsheimer 2001a:48). Nye däremot är som sagt av en annan åsikt och skriver om NATO:s relativa succé i Kosovo som borde leda till ett starkare förhållande mellan USA och Europa¹ (Nye 2000:51). Han, liksom liberalismen, förespråkar internationella samarbeten som därför är det bästa sättet att balansera makten i NATO. Genom att göra vissa förändringar inom NATO skulle man kunna minska några av de friktioner som skapas av att USA är så militärt mäktigt jämfört med Europa. Ett steg är att använda sig utav gemensamma styrkor, där de medlemmar som vill delta, gör det. Det ska också finnas separata styrkor, vilket skulle kunna göra att USA inte behövde vara involverat i alla konflikter som uppstår i Europa. Även vad det gäller krisen på Balkan måste Europa visa framfötterna och vara de som tar ledningen. På detta sätt kommer USA fortsätta vara intresserade och hjälpsamma gällande Balkanområdet, men skillnader i nationellt intresse mellan dem och Europa är mindre troliga att leda till några större avvikelser (Nye 2000:58).

En kris som uppstod inom NATO i samband USA:s beslut att använda militära ingrepp i Irak, kom att omnämnas en "nära döden upplevelse" för organisationen. Detta hade kunnat få förödande konsekvenser för förhållandet mellan USA och Europa. Det som hände var att man inte, som brukligt, var överens om huruvida NATO:s staborgan skulle få genomföra planering för ett

---

¹ Händelsen som Nye och Mearsheimer drar så olika slutsatser om var de serbiska övergrepp mot den albanska befolkningen i den serbiska provinsen Kosovo 1999. NATO-länderna beslöt tillsammans med USA att de skulle anfälla Serbien för att få slut på övergreppen.aktionen togs aldrig upp i FN:s säkerhetsråd eftersom Ryssland hotade att lägga in sitt veto.aktionen var även omstridd både folkrättsligt och militärt. Efter 78 dagar drog sig Serbien tillbaka från Kosovo (Internet 3)

eventuellt försvar av NATO-landet Turkiet vid en eventuell irakisk vedergällning i anslutning till ett krig. Frankrike, Tyskland och Belgien använde sina veton, men krisen löstes efter någon vecka genom att Frankrike inte fanns med i den militära kommitté som frågan hänvisades till, medan Tyskland och Belgien tillslut beslöt sig för att gå med på den nya lösningen. Detta kom att skapa en spricka mellan framförallt Frankrike och USA (Internet 3 samt Brown 2004:132).

Enligt Mearsheimers sätt att resonera kan man tolka händelsen som ett typiskt beteende enligt realistisk syn. Medlemmarna i NATO utgörs ju av stater som är dess huvudsakliga aktörer. Inom multilaterala samarbeten finns alltid ojämlikheter i maktbalansen som skapar spänningar. Det som hände i NATO när dessa länder använde sina veton kan ses som ett uttryck av detta. Enligt Nyes sätt att se på saken skulle en förklaring kunna vara att USA inte hade tillräckligt med soft power, eftersom amerikansk utrikespolitik ofta påverkar denna negativt, för att kunna driva denna fråga utan motstånd i NATO. Frankrike, Tyskland och Belgien kan ha resonerat att USA:s makt inte var tillräckligt legitim i denna särskilda fråga. Hade USA:s intentioner känts mer legitima hade de troligtvis stött på mindre motstånd och lättare kunnat driva igenom sina önskemål.

3.2 Ny era, nya hot?

Det transatlantiska förhållandet har gått in i en ny fas efter Kalla krigets slut, detta konstaterar både Nye och Mearsheimer. Dock har de olika åsikter om vilka som är de stora utmaningarna. Mearsheimer diskuterar till exempel hot mot staters överlevnad, och hur man hanterar dessa, nämligen genom att skaffa sig så mycket makt som möjligt i det anarkistiska internationella systemet. Det största hotet mot en stat enligt offensiv realism är av traditionellt slag, dvs. militära hot. Nye däremot menar att hotet snarare utgörs av globala problem såsom AIDS, miljöförsämring, global uppvärmning etc. För att kunna handskas med dessa problem måste man samarbeta enligt Nye, vilket även gagnar amerikansk soft power. Realisterna kan upplevas som själviska i denna fråga, men Mearsheimers svar på detta är de problem som uppstår när det kommer till samarbete. Han menar att man inte säkert kan veta om dessa hot, om de skulle bli allvarliga nog, gör att staterna väljer att samarbeta. Dessutom ses inte de problem Nye talar om som akuta av staterna. Dessa hot kan dock ändras över tiden, men som det är nu, är dessa bara andrahandsproblem. Ett annat problem som uppstår vid samarbete är att man aldrig kan veta vad de andra staterna har för intentioner (Mearsheimer 2001b:372).

En påfrestning för förhållandet i denna nya era är de nya hot som uppstår och hur man väljer att möta dessa. Som vi nu kan konstatera är de båda perspektiven inte överens om vad som verkligen utgör hot mot staterna. Som vi kommer se nedan är inte heller USA och Europa riktigt överens om prioriteringen av olika hot.

3.2.1 Sovjetunionens fall, förhållandets fall?

Flera författare (Walt 1998, Mearsheimer 1990) har diskuterat vad Sovjetunionens fall har betytt för förhållandet mellan USA och Europa. Mearsheimer skrev t ex i en text från 1990 "[...] it is the Soviet threat that provides the glue that holds NATO together"(1990:52). Uppkomsten av NATO grundade sig nämligen i bedömningen att det kommunistiska Sovjetunionen utgjorde ett direkt militärt hot mot länderna i Väst- och Sydeuropa. Många menar att den gemensamma fienden var det som höll ihop de båda kontinenterna. I en artikel från 1998 skriver Stephen Walt att det var tre olika krafter som höll ihop USA och Europa, nämligen det sovjetiska hotet, den amerikanska integreringen i europeisk ekonomi samt den generation av politiska eliter som utvecklat vanan att arbeta tillsammans i ett gemensamt arbete. Walt kommer fram till att där det inte finns något hot finns inget samband och pekar på att skiljelinjer uppstått t ex. i samband med sanktioner i Irak och olikheter angående handel med Iran. Och vad gäller ekonomin, håller USA och Europa på att driva ifrån varandra gällande internationell handel, sedan mitten på 1980-talet har Asien passerat Europa som mål för amerikansk handel (Walt 1998:3f). Nye avfärdar Walts argument även om han anser att de måste tas på allvar. Han menar att det finns en paradox i det här och det är att NATO fortfarande är populärt, vilket är konstigt om USA och Europa är på väg att skiljas åt. NATO är ett av de institutionella instrument som tillåter USA att spela en mer direkt roll i Europa och så länge NATO är populärt bör förhållandet vila på goda grunder. Och gällande ekonomin menar Nye att Asien må ha gått förbi Europa i amerikansk handel, men handeln mellan USA och Europa är mer balanserad och amerikanska utländska direktinvesteringar i Europa överstiger fortfarande de asiatiska. Nye, som tror på förhållandet mellan USA och Europa, skriver att på ett djupare plan är den viktigaste poängen i förhållandet mellan kontinenterna att varken USA eller Europa hotar några vitala eller viktiga intressen hos motparten. Detta innebär att även om det finns eller uppstår friktioner mellan parterna i förhållandet finns det dock inga djupare liggande anledningar till fiendskap eller till en permanent delning mellan dem (Nye 2000:53ff).

Nye har som sagt en optimistisk syn på förhållandet mellan USA och Europa. Men han medger ändå att det finns vissa problem som vållar friktioner. Ett problem är t ex att alla moderna demokratier blir alltmer upptagna med inhemska händelser, ett annat problem är att handel alltid skapar ekonomisk friktion av olika slag, ytterligare ett problem är av det kulturella slaget där européerna tenderar att se på amerikanerna som hjärtlösa kapitalister och sig själva som välfärdsstater mer inriktade på sociala värderingar. Det finns även stora skillnader i militär kapacitet mellan de två kontinenterna som kan vålla problem. Slutligen återstår faran för en eventuell amerikansk unilateralism eftersom Kalla kriget nu är slut och USA inte längre är lika beroende utav sina allierade. Sedan slutet på Kalla kriget har USA varit mer arrogant gällande multilaterala institutioner vilket har skapat förbittring i Europa. Nyes lösning är ett starkt Europa och ett starkt USA då detta är mycket bättre än ett skevt förhållande inom det militära området där USA har kapaciteter som Europa kanske aldrig kan besvara vilket ger upphov till motstånd. Ett steg är att göra lite förändringar i NATO, se nedan (Nye 2000:56ff). Även Mearsheimer

är inne på samma spår, då han anser att bipolaritet vore det bästa tillståndet att uppnå i en sådan här situation eftersom det skulle innebära att USA och Europa hade en jämn maktfördelning. Detta skulle leda till att rädslan för varandra skulle vara mindre akut (Mearsheimer 2001b:42ff).

3.2.2 11 september och den nya hotbilden

I diskussionen kring 11 september och dess betydelse skriver t ex Hoffmann (2003) i sin text om amerikanska och europeiska relationer, att 11 september skapade en helt ny logisk grund för amerikansk utrikespolitik vilket påverkade relationen till Europa. Bush förklarade globalt krig mot terrorismen utan att lyssna på exempelvis Frankrikes president Chiracs varningar att ett krig mot terrorism är en helt annan sak än ett krig mot en stat, framförallt eftersom man måste använda sig av helt andra metoder i form av polissamarbete. Skillnaderna mellan USA och Europa blev tydliga i samband med detta eftersom européerna aldrig såg terrorismen som ett lika akut problem som amerikanerna gjorde. Bushs förslag på lösning i form av stark tonvikt på användandet av våld tilltalade inte européerna som såg på den allt växande användningen av militär i internationella förhållanden med motvilja. Amerikanerna insåg snart att kriget mot terrorismen fick oanade proportioner. Genom sina prioritetsändringar antog man ett nytt förhållningssätt till internationella relationer som innebar att man förkastade flera internationella avtal som exempelvis Kyotoprotokollet och International Criminal Court. I kriget mot terrorismen gick USA steget längre och man gav sig in i länder som hyste kända terroristnätverk, som t ex Afghanistan. Detta godkändes dock av NATO:s medlemmar på grund av att Talibanernas beteende i sitt stöd och skydd av Al Qaida som man ansåg gav USA och dess allierade ett tydligt skäl att agera i rent självförsvar. I förlängningen av USA:s krig mot terrorismen följde ett beteende från USA:s sida som närmast kan betecknas med unilateralism och unipolärt beteende. Man ville hela tiden förekomma eventuella krig eller sammandrabbningar, dels mot terrorister, dels mot skurkstater som kunde vara fientliga mot USA genom t ex innehav av massförstörelsevapen. USA:s allierade fick veta att om de inte var med USA i detta, så var de helt enkelt emot dem. Hoffmann konstaterar att det verkar som att amerikansk diplomati styrs av neoimperialister vars diplomati består av hot och förhoppningar om att dessa hot ska få fientliga regimer såsom Nordkorea, Iran och Syrien att ge vika. Det pris USA har fått betala för denna typ av diplomati är en nedgång i prestige samt att man tycks ha övergett utövningen av soft power för en politik baserad främst på våld (eng. force) (Hoffmann 2003:1032ff).

Efter ovanstående genomgång av turerna kring 11 september kan man ur ett realistiskt perspektiv hitta förklaringarna till USA:s beteende i en rädsla för sin egen överlevnad. Givet denna rädsla försöker man göra allt för att stärka sin makt eftersom det är den bästa lösningen enligt denna teori. Att USA vänder ryggen åt internationella avtal har sin förklaring i att man helt enkelt prioriterar sin egen säkerhet, hellre än att uppta sin tid med att engagera sig i saker som man ändå inte vet om de kommer att lyckas samtidigt som man åsidosätter maktbalansen.

Realismens förklaringsmodell tror som sagt inte på samarbete över globala problem som exempelvis terrorismen, eftersom dessa hot i alla fall hittills varit av sekundärt slag då de inte anses allvarliga nog att utgöra ett större hot mot staternas överlevnad (Mearsheimer 2001b:372). Detta tycks överensstämma något med verkligheten eftersom Europa i terrorfrågan har hållit tillbaka och inte visat USA sitt fulla stöd, eftersom de inte ansett terrorhoten vara av lika stor vikt som exempelvis konflikter i Fjärran Östern, konflikten i Kashmir, spridningen av massförstörelsevapen etc. (Hoffmann 2003:1032). Enligt Nyes sätt att resonera kan man tolka Europas tveksamhet till att samarbeta med USA mot terrorismen som att de inte finner amerikanska handlingar berättigade. Amerikansk soft power är således inte så stark som USA kunde behöva för att få stöd för sina aktioner. Framförallt det Hoffmann skriver om att amerikanskt beteende såsom avståndstagande från internationella avtal, liknar mest unilateralism och kan tolkas som ren amerikansk arrogans av européerna.

Förhållandet mellan USA och Europa påverkas dels av att man har olika syn på hur allvarligt hot terrorismen utgör, dels av att man har olika förhållningssätt till terrorismen. Ska ett samarbete i frågan uppnås, skriver Nye att detta kommer att kräva år av tålamod och samarbete med andra länder t ex i form av polisarbete, delande av underrättelser etc. Att hantera terrorisshoten med militär styrka, som realismen och USA just i denna fråga tycks förespråka, är ingen långvarig lösning enligt liberalismen. Nye menar att dessa traditionella statscentrerade analytiker anser att lösningen på problemet med stater som sponsrar terrorister, är att straffa dessa stater. Detta kan förvisso hjälpa till viss del, men i slutändan kan de inte stoppa individer som redan har lyckats få tillgång till förstörande teknologi (Nye 2003b:60f). Nye skriver t ex "September 11 thus dramatized how dreadful conditions in poor, weak countries halfway around the world can have terrible consequences for the United States" (2003b:61). Det är även i detta avseende Nye menar att man får se upp för nya aktörer i världspolitiken. Den snabba kommunikationen och globaliseringen har gjort att terrorister blivit mer rörliga. Nye gör en jämförelse med ledare på 1900-talet som Hitler eller Stalin som behövde en regerings makt för att kunna döda miljontals människor, medan denna förödande makt idag finns tillgänglig för avvikande grupper och individer. Han kallar detta för "privatization of war" och menar att detta är en stor historisk förändring i världspolitiken (Nye 2003b:61).

Michael Curtis skriver i sin text om antiamerikanism i Europa även ett avsnitt om 11 september och hur reaktionerna var i Frankrike. Där fanns det t ex. de som ansåg att terrorismen riktad mot USA var ett fullt legitimt svar på ojämlikheterna som globaliseringen burit med sig. USA förkroppsligar nämligen globaliseringen för många. Även om fransmännen omedelbart efter attacken uttryckte sympati för det amerikanska folket, dröjde det inte länge förrän man fann förklaringar till varför det skedde: världen var inte längre stabil i frånvaron av multipolaritet, USA har saknat motvikt i sin maktställning och därför blivit ett attraktivt mål för terrorister (Curtis 2004:370). Att världen inte är stabil kan i viss mån kopplas till realismen, dock anser realismen inte multipolaritet vara den bästa lösningen. Realismen kan inte riktigt förklara detta eftersom man inte medger att andra aktörer kan ha stor makt. Men attackerna mot New York och Washington 11

september var inte en attack ifrån en stor makt som ville hävda sin makt gentemot USA. Det var en attack av den icke-statliga organisationen Al Qaida. Nye och liberalismen däremot förklarar detta med att hänvisa till att det i den globala informationsålder vi nu lever i inte bara kan räkna med stater som de enda aktörerna. Intressegrupper, transnationella samarbeten och internationella icke-statliga organisationer t ex. har helt enkelt lättare tillgång idag till större makt och kan därför utgöra ett hot mot stater. Liberalismen menar även att lösningen på detta helt enkelt är samarbete mellan de stora makterna. Amerikansk unilateralism rimmar därför illa med förhållandet mellan USA och Europa. Men precis som de båda analysperspektiven påvisar uppstår det friktioner i förhållandet om man har olika åsikter om vad som utgör ett verkligt hot mot staten. Hur kan man då koppla detta till förhållandet mellan USA och Europa? Det som hände i september 2001 har redan hänt och kan inte göras o gjort. Varför det hände kan man förklara på olika sätt. Det är hur man väljer att bemöta dessa nya hot som orsakar skiljelinjer. USA agerar unilateralt och går sin egen väg och hänvisar till att antingen är man med USA i detta eller så är man emot dem. Nyes förslag till en harmonisk värld är att USA försöker så långt det går agera multilateralt, men att de i vissa fall tvingas agera unilateralt, som t ex. i jakt på terroristläger och fristäder för terrorister. Dock bör USA, enligt detta sätt att tänka, söka internationellt stöd för vad de gör i dessa frågor. Gör de inte det, undergräver de sin egen soft power, vilket gör att det kan bli svårt för USA att få omvärlden att acceptera deras agerande som legitimt.

3.3 Antiamerikanismen och amerikansk soft power

Det finns en hel del litteratur skriven om antiamerikanism i Europa (t ex. Curtis 2004, LaPalombara 2004), vilket ytterligare pekar på friktioner i förhållandet. Denna antiamerikanism har olika uttryck, den kan vara ekonomisk, social, politisk, kulturell och psykologisk. Antiamerikanismen missuppfattar och medvetet överdriver hur amerikanska institutioner, värderingar och politik ser ut. De skyller även medvetet en stor del av världens problem och anledningar till missnöje på amerikansk agerande eller icke-agerande (Curtis 2004:375). Curtis menar att orsaken bakom allt detta missnöje och antiamerikanism är helt enkelt avundsjuka från Europas sida. Man är avundsjuk på den makt, rikedom, framgång och den ställning som USA har idag. Curtis tar upp att det finns många skillnader mellan européer och amerikaner, t ex i uppfattningar om vad som är aktuella hot mot nationerna, i attityder till multilaterala institutioner, i villigheten att använda våld särskilt i förebyggande syfte, i synen på FN som antingen ett forum för beslutstagande i internationella frågor eller endast som ett redskap för att stärka individuella staters ställning etc. Den mest kontroversiella skiljelinjen är användandet av militärt våld, där européerna anser amerikanerna ha en överdriven tillit till att använda sig av detta. Européerna föredrar hellre ”constructive engagement”. Samtidigt lyfter Curtis fram att USA och Europa har en gemensam tro på mycket: en öppen global marknad, politisk stabilitet, stabila oljepriser, kontroll över spridningen av massförstörelsevapen, omintetgöra islamsk terrorism,

bistånd till utvecklingsländer, hindrandet av spridning av sjukdomar, tron på liberala demokratiska samhällen som främjar mänskliga rättigheter etc. Curtis diskuterar kring Irakkriget och lyfter fram behandlingen av irakiska fångar i Abu Ghraibfängelset och hur detta påverkat opinionen i Europa och gjort det svårt för USA att legitimera sin närvaro i Irak som ett fredsuppdrag (Curtis 2004:369f).

Dessa åsikter stöds inte av majoriteten av länderna i Europa. Dessutom måste man skilja på vad den allmänna opinionen anser och var makthavare står i frågan. Men eftersom det finns en del litteratur skrivet i ämnet anser jag att man inte bör negligera dessa antiamerikanska vindar utan att närmare titta på vad de grundar sig på och hur man kan tolka dem utifrån realismen respektive liberalismen.

Anti Amerikanismen gör således européerna kritiska mot USA överlag och i synnerhet ogillar man amerikansk unilateralism. Men orsaken till detta unilaterala beteende är enligt Curtis det faktum att Europa vägrar att öka sina militära resurser samt dess oförmåga att skapa en försvarsstruktur. Detta tillsammans är det som gjort att USA fått tagit på sig rollen som "hypermakt". USA agerar som det gör på grund av andra staters oförmåga att göra detsamma eftersom de är för svaga (Curtis 2004:376).

Som nämndes ovan är det inte majoriteten som är kritisk mot USA, men en makthavare som är uttalat kritisk mot USA är Jacques Chirac. Detta blev tydligt i samband med Irakkriget då Chiracs politik uppfattades som medvetet hindrande. Han motsatte sig en förmodad amerikansk dominans genom att argumentera för en multipolär värld där Kina och Ryssland såväl som Frankrike skulle spela viktiga roller. Chirac, som säger sig vara förespråkare för multilateralism, har motsatt sig både en formell närvaro av NATO i Irak efter kriget samt en större inblandning av NATO i Irak och Afghanistan. Därmed har han motsatt sig amerikanska förfrågningar om en större roll för NATO. Även Tysklands förbundskansler Gerhard Schröder gav Chirac sitt stöd i denna fråga. Curtis menar i sin text att Frankrike och Chirac är de som leder kritiken mot USA, men utbredningen av anti amerikanism är tydlig i andra västeuropeiska länder. Han menar till och med att anti amerikanismen blivit ett användbart politiskt vapen. Exempelvis Schröder vann valet 2002 genom att ha denna inriktning på sin politik, liksom Zapatero i Spanien som vann valet 2004 efter att ha motsatt sig det "illegala och orättvisa" kriget i Irak (Curtis 2004:379ff).

Även Italien är ett land där anti amerikanismen växt sig ganska stor. Att just Italien och Frankrike står ut i sin kritik mot USA kan ha att göra med att dessa båda länder var de som hade störst icke-regerande kommunistpartier i Europa under Kalla kriget (LaPalombara 2004:324). Nu kan dessa länder på ett annat sätt ge uttryck för sin anti amerikanism som kan göra att man tolkar det som ett nytt fenomen, vilket är något missvisande. Det finns mycket som spär på anti amerikanismen idag enligt LaPalombara. Exempelvis skriver han att italienska akademiker och intellektuella som är riktigt hårdföra anti amerikaner menar att USA självt förser dem med mängder av bevis som ger dem ett mer övertygande och effektivt fall mot USA. Med detta syftar författaren exempelvis på amerikanskt stöd till Israel och negligeringen av internationella avtal såsom Kyoto eller International Criminal Court. Italienarna har även en religiös hållning som går stick i stäv med vissa amerikanska värderingar. Katolikerna gillar inte den

amerikanska modellen av kapitalismen och har svårt för dödstraffet och amerikanernas inställning till vapenkontroll och aborter. Dock riktar sig kritiken i de flesta fall mot den amerikanska regeringen, inte mot det amerikanska folket (LaPalombara 2004:326). En del av kritiken riktar sig mot att USA inte tycks följa sina egna principer, exempelvis gällande mänskliga rättigheter. Kriget i Irak är vunnet men ännu rapporterar media om amerikanska trupper som dödar civila, kvinnor och barn i landet. Utöver detta rapporteras dessutom om behandlingen av irakiska fångar som allt annat än human (LaPalombara 2004:327).

Enligt liberalismen och Nyes sätt att se hur USA hanterar situationen i Mellanöstern, har detta stor betydelse för förhållandet mellan Europa och USA. Om inte européerna finner amerikanarnas inblandning i området legitim, dvs. inte finner dem konsistenta med värderingar som t ex mänskliga rättigheter och demokrati, kan detta självklart skada det transnationella förhållandet. Det här undergräver amerikansk soft power vilket enligt Nyes sätt att se det är mycket viktigt för USA att upprätthålla. Exempelvis skulle det vara bra för USA om man kunde bevisa, t ex. i samband med återuppbyggnaden av Irak, att liberal demokrati inte är oförenlig med muslimsk kultur och således uppleva en fördelseffekt liknande de i Japan och Sydkorea, vilka visade att demokrati kan samexistera med inhemska "Asian Values" (Nye 2004:18). Därför är soft power så viktigt, eftersom det är ett sätt för USA att uppnå sina mål. När amerikansk politik förlorar sin legitimitet i andras ögon växer misstron mot dem vilket minskar amerikansk påtryckningsförmåga i internationella angelägenheter och tar sig uttryck i exempelvis antiamerikanism (Nye 2004:17).

Vad realismen och Mearsheimer har att säga om antiamerikanismen är lite svårare att tyda. Men en förklaring på Frankrikes beteende, där det faktiskt inte bara är en allmän åsikt att USA agerat tvivelaktigt inom olika områden utan där detta missnöje går ända upp till makthavarna, skulle kunna vara att detta är ett sätt för Frankrike att skaffa makt på andras (USA:s) bekostnad.

Ytterligare en påfrestning för förhållandet som främst kan tolkas utifrån Nyes förklaringsperspektiv är informationsålderns utveckling och globaliseringens påverkan. I och med denna snabba utveckling "minskas" världen, och eftersom mycket av denna utveckling kommer ifrån USA, eller utspelas i USA, har detta ökat amerikansk soft power och makt. Denna utveckling sprids dock till andra länder vilket hotar amerikansk soft power. USA behöver värna om sin soft power och vinna andra staters acceptans, vilket de lättast gör genom att agera multilateralt. Genom att handla multilateralt tar deras aktioner stöd i lagar och de kan då fortsätta utöva sin oproportionerliga makt, som lättare accepteras än ett unilateralt beteende.

3.4 Kort sammanfattning

Som jag skrev i sammanfattningen av teorierna, har alla förklaringsperspektiv begränsningar. I denna analys har kunnat konstateras att realismen har svårt att handskas med de nya aktörerna som liberalismen framhåller och som hjälper till

att förstå nya aktörers roll i den nya globala informationsåldern. Realismen försvarar sig med att hävda att fortfarande har inga ändringar gjorts i det internationella systemet, således är hoten av samma slag som de alltid varit och dessa beror på staters ständiga strävan efter mer makt. I denna analys lyckas inte liberalismen fullt ut kunna förklara varför ett samarbete i fråga om terrorismen inte fungerat mellan USA och Europa. Realismen tror inte på att samarbeten fungerar av olika anledningar, som i grund och botten kan spåras till den ojämna maktbalansen, därav fungerar de inte heller i detta fall. Antiamerikanismen är också ett fenomen som är svårförklarat utifrån de texter Mearsheimer skrivit i ämnet som jag studerat, men detta beror på att realism inte erkänner andra aktörer än staterna som något av betydelse.

4 Slutsatser

Min frågeställning i denna uppsats var: Hur har förhållandet mellan USA och Europa påverkats sedan Kalla krigets slut och hur kan man förstå detta utifrån ett realistiskt respektive ett liberalistiskt perspektiv? Som vi kan se utifrån analysen har förhållandet mellan USA och Europa utsatts för en del prövningar under åren sedan Kalla kriget. Hur stor betydelse dessa prövningar har för förhållandet har ofta liberalismen och realismen olika åsikter om. Således, de slutsatser man drar, beror på vilket förklaringsperspektiv man sätter störst tillit till.

En slutsats man kan dra är att samarbetet och således förhållandet, har påverkats och försvårats av att man inte har samma åsikt av vad som utgör ett hot mot staten. Liberalismen menar att hotbilden består av mer än bara staterna som centrala aktörer. Själva hoten utgörs främst utav globala problem såsom AIDS, miljöförsämring etc. Bästa lösningen på detta är enligt Nye att samarbeta. Realismen däremot menar dock fortfarande att hoten utgörs utav staterna själva eftersom strukturen på det internationella systemet inte har förändrats. Således utgörs hoten mot staterna fortfarande av traditionellt slag, dvs. militär makt. Det finns fortfarande ingen högre makt som kan stävja de stora makterna, vilket är det som behövs för att nå någon form av status quo eller maktbalans.

Både Nye och Mearsheimer understryker existensen av NATO i samband med förhållandet mellan USA och Europa, dock av olika anledningar. Nye menar att NATO fortfarande är populärt, vilket är konstigt om det skulle vara så att USA och Europa är på väg att skiljas åt som vissa författare hävdar. Således bör förhållandet fortfarande vara relativt säkert. Han har även en positiv hållning till samarbetet i NATO och menar att det har stärkts. Mearsheimer däremot, menar att eftersom NATO fortfarande existerar samt dessutom expanderar (nu senast österut i Europa), tyder detta på att det fortfarande finns en hotbild i Europa. Hur man än tolkar NATO:s fortsatta existens, är det fortfarande en stor del av samarbetet och har stor betydelse för förhållandet mellan de båda kontinenterna. Något som pekar på det senare är krisen som uppstod när Frankrike, Tyskland och Belgien använde sina veton i samband med diskussionen kring Irak.

Ett annat problem som utgör ett hot mot förhållandet är enligt Nye att USA har haft en förmåga att agera arrogant när det gäller internationella institutioner eller avtal, vilket skapat viss förbittring hos européerna. Både Nye och Mearsheimer rekommenderar bipolaritet, med ett starkt Europa och ett starkt USA, istället för det snedvridna förhållande som existerar nu med överlägsen amerikansk militär makt. En lösning på detta skulle vara att göra vissa ändringar i NATO, där USA:s roll skulle tonas ned till viss del. Mearsheimers tolkning är inte riktigt densamma, han menar istället på att NATO:s misslyckande i kriget mot Serbien har gjort att EU har börjat bygga upp en egen militär kraft, vilket ligger helt i linje med realistiskt resonemang.

En av de svåraste skiljelinjerna tycks röra terrorismen och hur man ska lösa detta problem. Händelserna den 11 september 2001 kom att utgöra en ny grund för amerikansk utrikespolitik som resulterade i ett nytt förhållningssätt till internationella relationer samt unilateralt beteende. Liberalismen utgår ifrån att man måste inse att aktörer inte längre är begränsat till att bara utgöras av staten, utan terrorism kan komma ifrån intressegrupper, nätverk och ickestatliga organisationer t ex. Det här kräver samarbete mellan stater för att få bukt med dessa globala problem och dess nya aktörer. Realismen anser att bästa lösningen på terrorism är att straffa de stater som sponsrar terrorister, medan Nye menar att man inte kan stoppa individer som lyckats komma över förstörande teknologi. Om man ska återknyta till Kagan och hans referens till USA som krigsguden Mars och Europa som kärleksgudinnan Venus skulle skiljelinjen ligga i att Europa vill gå på liberalismens väg medan USA tycks svara med realismens medel och prioritera sin egen säkerhet. Men Europa tycks inte vilja möta USA i sin hetsjakt på terrorister vilket tyder på viss friktion i förhållandet.

Som vi har kunnat se hittills i denna analys finns det redan en del saker som gjort att USA:s soft power är på nedgång, om man ska använda Nyes sätt att se på det. Exempel på detta är ovan nämnda amerikanska jakt på terrorister och lösning på terroristfrågan, Irakkriget och reaktioner på detta i Europa (t ex anti-amerikanism), NATO:s nära döden upplevelse, amerikanska värderingar som går stick i stäv med deras egen behandling av människor i form av dödsstraff samt behandling av fångarna i irakiska fängelser. Allt detta är sådant som enligt Nye undergräver amerikansk soft power som i förlängningen kan göra att USA får svårare att driva igenom sin vilja och därmed kan tvingas att agera unilateralt, vilket ytterligare skulle skada förhållandet mellan de båda kontinenterna.

Anti-amerikanismen är svår att förklara utifrån ett realistiskt perspektiv. Detta tar ju inte hänsyn till annat än stater som aktörer. Och anti-amerikanismen rör sig inte riktigt så högt upp, även om Chirac uttalat sig mycket kritiskt om USA och dess agerande i många frågor. Däremot om man utgår ifrån liberalismen och återigen soft power är det lättare att tolka detta fenomen. Då man med soft power anser det behövas en viss acceptans för landets ideologi och kultur som därmed gör att dess makt överlag känns legitim, kan man mycket väl tolka detta tänkande som exempel på ett underskott av soft power. Även skillnaderna i värderingar och olik tänkande kring hot mot säkerheten mellan de båda parterna kan förstås mot bakgrund av detta. USA hade nog tjänat på att följa Nyes råd han gav redan 1990 att investera i soft power. USA måste anstränga sig mer för att förklara hur de tänker och resonerar i sin politik för att andra länder ska hänga med och känna acceptans mot vad USA, som dagens enda hegemoni, gör. Amerikaner behöver således en bättre förståelse för hur amerikansk politik uppfattas av andra. Förhållandet påverkas av anti-amerikanism när det gått så långt att vissa ledare blir valda på grund av deras anti-amerikanska inställningar, som t ex i Spanien. Det här är helt klart en utmaning för förhållandet.

För att återknyta till inledningskapitlet och det som från början fick mig att intressera mig för ämnet i fråga, kan man här dra slutsatser om Kagans argumentering om att USA och Europa håller på att glida isär på grund av att USA är så starkt, militärt sett, medan Europa är svagt. Detta ligger i linje med

Mearsheimers sätt att resonera, då de traditionella hoten utgörs av militärt slag. Nye däremot skulle inte riktigt hålla med eftersom han menar att hard power och soft power är minst lika viktigt. Om Europa innehar mycket soft power har de en annan stark makt som är bra att ha och som kan hjälpa Europa att få igenom sin vilja inom internationell politik.

Sammanfattningsvis kan man efter ovanstående analys och slutsatser konstatera att liberalismen och realismen erbjuder två väsentligt åtskilda förklaringar på de påfrestningar jag tagit upp i denna uppsats. Det jag har velat belysa med denna uppsats är just hur olika man kan tolka händelser utifrån vilket perspektiv de härstammar ifrån. Inget förklaringsperspektiv är perfekt eller utan anomalier, så inte heller mina valda två. Jag har själv svårt att säga att det ena perspektivet är bättre än de andra, eftersom båda har sina brister men även sina goda poänger.

4.1 Fortsatt forskning

Avslutningsvis skulle jag här vilja ge lite förslag på fortsatt forskning inom området. En intressant infallsvinkel skulle vara att välja ut en specifik händelse, såsom t ex USA:s beslut att gå in i Irak och dess efterföljande reaktioner och konsekvenser, och göra en teoriprovande studie på detta. Även här skulle man kunna använda liberalismen och realismen och sedan ställa upp ett antal hypoteser som man sedan testar på empiriskt material, för att se huruvida teorierna förstärks eller försvagas.

Det finns många aspekter som jag av utrymmesskäl inte kunnat ta med i denna uppsats och som jag därför fått välja bort. Något utav detta är t ex EMU-samarbetet. Det skulle vara intressant att se hur detta kommit att påverka förhållandet mellan USA och Europa.

Referenser

- Baylis, John – Smith Steve, 2001. *The Globalization of World Politics: an Introduction to International Politics*. 2nd edition. Oxford: Oxford University Press.
- Brown, Bernard E, 2004. “The United States and Europe: Partners, Rivals, Enemies?” *American Foreign Policy Interests*, 26, s 129-138
- Cohen-Tanugi, Laurent, 2003. *An Alliance at Risk: The United States and Europe since September 11*. Baltimore: The John Hopkins University Press
- Curtis, Michael, 2004. “Anti-Americanism in Europe”, *American Foreign Policy Interest*, 26, s 367- 384.
- Denscombe, Martyn, 2000. *Forskningshandboken. För småskaliga forskningsprojekt inom samhällsvetenskaperna*. Lund: Studentlitteratur
- Esaiasson, Peter – Giljam, Mikael – Oscarsson, Henrik – Wängnerud, Lena, 2004. *Metodpraktikan. Konsten att studera samhälle, individ och marknad*. Andra upplagan. Stockholm: Nordstedts juridik.
- Hoffmann, Stanely, 2003. “US-European Relations: Past and Future”, *International Affairs*, 79:5, s 1029-1036.
- Ikenberry, John G (ed), 2002. *America Unrivaled: The Future of the Balance of Power*. Ithaca and London: Cornell University Press
- Kagan, Robert, 2003. *Of Paradise and Power: America and Europe in the New World Order*. New York: Alfred A Knopf.
- LaPalombara, Joseph, 2004. “Anti-Americanism in Europe: Corporate and National Dimensions”, *American Foreign Policy Interest*, 26, s 317-328.
- Mearsheimer, John J, 1990. “Back to the Future: Instability in Europe After the Cold War”, *International Security*, 15:1, s 5-56.
- Mearsheimer, John J, 2001a. “The Future of the American Pacifer”, *Foreign Affairs* 80:5, s 46-62
- Mearsheimer, John J, 2001b. *The tragedy of great power politics*. New York: Norton
- Nye, Joseph S. Jr, 1990. *Bound to Lead – the Changing Nature of American Power*. New York: Basic Books.
- Nye, Joseph S. Jr, 2000 “The US and Europe: Continental Drift”? *International Affairs* 76:1, s 51-59.
- Nye, Joseph S. Jr, 2002. *The Paradox of American Power. Why the World’s Only Superpower Can’t Go It Alone*. Oxford: Oxford University Press.
- Nye, Joseph S Jr, 2003a. “The Velvet Hegemon”, *Foreign Policy*, May/June, s 74-75.
- Nye, Joseph S Jr, 2003b. “US Power and Strategy after Iraq”, *Foreign Affairs*, 82:4, s 60-73.

Nye, Joseph S Jr, 2004. "The Decline of Americas Soft Power", *Foreign Affairs*, 83:3, s 16-19.

Walt, Stephen M, 1998. "The Ties that Fray", *The National Interest*, 54, s 3-12.

Internet:

Internet 1: www.ne.se sökord unilateral 2005-05-08

Internet 2: www.ne.se sökord multilateral 2005-05-08

Internet 3: www.ne.se sökord NATO 2005-05-13